

„AMIKOR FÖLMERÜL A BÚCSÚZÁS”.
CHRISTIAN DE CHERGÉ

1996. március 27-én a világ döbbenetesen vette tudomásul — elsőként, nyilván a legérzékenyebben, az érintett francia egyház —, hogy az algériai Atlasz-hegységben fegyveresek elrabolták a Tiberine-ben élő hét trappista szerzetest. Strasbourgban, a Jeruzsálemi Szerzetesközösség Szent János templomában, ahol akkor én a liturgián részt vettem, attól az estétől kezdve az oltáron megszokott két gyertya mellett, az esti szentmisék alatt még hét gyertya égett. Lustiger bíboros, Párizs akkori érsekének kezdeményezésére így volt ez Franciaország templomaiban, nap mint nap, közel két hónapon át. Együtt imádkoztunk értük, mit sem tudva sorsukról. Fogva tartóik időközben egyetlen hangfelvételt közöltek, melyen mindegyik szerzetes elmondta nevét, azt, hogy egészséges, és emellett P. Christian elmondta az elrablók követeléseit. A GIA hivatalos közlése május 23-án sújtott le kivégzésük hírével. Christian de Chergé e közösség elöljárója volt. Az alábbi *Végrendelet* halála után pár nappal hozták nyilvánosságra. 1993. december 1. és 1994. január 1. között írta, és keresztfiára, Gérard-ra bízta, hogy őrizze. Ezt az írást, a testvérek kivégzését követő napokban, az algériai és a francia lapok is közölték. E *Végrendelet*, azt hiszem, hűen tükrözi Christian de Chergé személyiségét, lelkiületét. Ezért választottam az őt bemutató cikk vezérfonalául. E rendkívüli intenzitású szöveg alap gondolatai jelen voltak P. Christian és a közösség mindennapjaiban, egyéni és közösségi döntéseikben. Föllelhetjük őket a ma már hozzáférhető szövegek jó részében. Ezt kívánja bemutatni a *Végrendelet* egy-egy bekezdéséhez kapcsolt részlet, P. Christian homíliáiból és a közösségi káptalanokon tartott tanításaiból.

Ha megtörténne velem egy napon — és ez akár ma is lehetne —, hogy a terrorizmus áldozatává leszek, ami úgy tűnik, minden Algériában élő külföldit be akar kebelezni, szeretném, ha közösségem, egyházam, családom visszaemlékezne arra, hogy életemet Istennek és ennek az országnak adtam.¹

A közösségi káptalanokon P. Christian tanításai heteken, hónapokon át egy-egy témát járta körül, mélyítettek el. 1995 novemberétől „a vértanúság karizmája” volt e tanítások témája. Az alábbi részeket 1995. december 5. és 1996. január 6. között hangzottak el:

„Konstitúcióink előszavában sajátos helyet foglal el a Rend szilárd ciszterci spirituális örök-

sége. Ezt az örökséget »megannyi testvér és nővér élete és munkája alkotja, és kifejezésre jut úgy az írásaikban, az énekekben, az építészetben és a művészetben, mint földjeik helyes megművelésében«. Látjuk, hogy ez a felsorolás sokkal inkább utal a mindennapi életre és annak sokrétű igényességére (például a szépségre, a »szabály szerű« kreativitásra...), mint a kiontott vér tanúságtételére, ami csakis kivételes lehet. Egy ilyen tanúságtétellel szembesülve, úgy vélem, hogy a szerzetes nem különbözik más keresztény embertől (s még kevésbé a többi szerzetestől). Tudja, hogy az élete nem az övé, hogy azt végérvényesen Isten szeretetéhez kötötte, hitének sugallatára. Tudja, hogy életének ODAADÁSÁT napról napra váltja aprópénzre, alázatosan, kitartóan. Mivel az egész emberiség barátja kíván lenni, nem gondolhat el olyan halált, mely egy embert, bárki legyen is, azzal a szidalommal illeti, hogy az testvérenek gyilkosává lett. Amennyiben ilyen helyzet áll elő, akkor az áldozati bárányról EGYEDÜL Isten gondoskodik!” (Ch 447).²

„Mégkérdezték Szent Jeanne de Chantaltól, mennyi ideig tart a »vértanúság«. A válasz: »Attól a pillanattól kezdve, hogy maradéktalanul átadtuk magunkat Istennek, egészen halálunk pillanatáig, de ez csak a nagylelkű szívekre igaz, és azokra, akik a szeretethez visszavonhatatlanul hűségesek; mert a gyöngye szívű, és kevés szeretettel, kevés kitartással bíró szíveket Urunk nem kívánja a vértanúság felé vezetni; megelégszik azzal, hogy meghagyja őket a maguk kis félelmekkel teli életmódjában, félve attól, hogy az meg ne haladja őket, mivel Isten soha nem tesz erőszakot a szabad akaraton.« Majd hozzátette: »A szeretet ÓRÚLT, mint a halál, és a szeretet mártírjai ezerszer többet szenvednek attól, hogy megőrzik életüket, mivel Isten akaratát kívánják teljesíteni, mintha ezerszer oda kellene adniuk azt, hogy tanúságot tegyenek hitükről, szeretetükről és hűségükről.« Erezzük, hogy ezek a szavak telve vannak bölcsességgel. S nem valami közepszerű életre hívnak meg. Megítélnék minket. Oly könnyen jutunk oda, hogy a magunk »kis életmódját folytassuk«, melyben lustálkodva »minden állomáson megállunk«. Talán elmondhatjuk, hogy minket két éve főleg arra vetettek be, hogy jobban tartsuk a lendületet, a sebességet, s ami ennél is több, hogy jobban felmérjük azt a közösségi örültséget, ami a szeretethez a halált asszociálja. Az első kockázatát vállalva, belevonjuk az életbe a második veszélyét is. S mégis, még e nagyobb sürgetés közepette is

gyorsan visszavonjuk önmagunk odaadását! A fülembe cseng még a Bíboros úr felelete 93. Karácsonya után: »Mit tanácsol nekünk?« A válasz: »ERŐS LELKET...« (Ch 448.)

P. Christian egy barátjuk karácsonyi leveléből idéz: »Karácsony, ez EMMANUEL, Isten, aki csendesen jelen van. De a Szeretet jelenléte ez, aki egyedül forradalmi erejű, aki egyedül képes átalakítani a szíveket; egyesekét, s másokét... Az, hogy az Eucharisziát Tibhirine e hegyén ünnepeltük, megannyi kemény, egyszerű ember körében, akik ragaszkodnak az iszlámhoz, és ragaszkodnak az ő szerzeteseikhez, szerintem nagyon fontos jelentést hordoz, ami nemcsak szimbolikus.« Valójában, pszichológiai szempontból, mentálisan sokkal egészségesebb dolognak tartom a magunk számára, akik ezt éljük — s emellett ez a monasztikus hagyománynak is jobban megfelel —, hogy Krisztus követését itt éljük meg, a folytonos megtestesülésnek odaadott áldozatban, a rejtett életnek az imádsággal és a munkával való alázatos megszentelése által, mint ha azt közvetlenül a KERESZT egyedüli valóságához kapcsolnánk, és a vértanúsághoz, kiemelve azt a mindennapi élet összefüggéséből, amint az évek során osztozunk szomszédaink és e nép életében. Mária jelenléte a Kálvárián szintén azt mondja el, hogy ott az folytatódik, amit Názáret bensőséges családi körében — beleértve a tág értelemben vett családot is — hosszú időn át éltek.» (Ch 451.)

„Konstitúcióink szólnak egyáltalán a HALÁLÉRŐSÉGRŐL? Az erőszakos halálról? Említettük már, hogy a vértanúság, a »hitünkért vállalt halál« nem kerül ott szóba. Vajon azért van ez, mert a szerzetes ezt elkerüli, vagy soha nincs ennek kitéve? Vagy talán azért, mert egy ilyen halál semmi lényegeset nem tesz hozzá a megtestesülés dinamizmusához, ami a szerzetes Istennek szenteltségét táplálja és igazolja. Ugyanolyan természetű, mint az az erőszak, amit olykor magunkra kell kényszeríteni, a mindennapi dolgok iránti egyszerű hűség során. (...) S amint már mondtuk, senkinek sem kell azt keresnie, sem pedig önmagában arra vágyódnia. A vértanúhalál csak az ÉLET utáni folytonos vágy logikája mentén érhet minket...» (Ch 457.)

Leljenek nyugalmat abban, hogy minden élet egyetlen Mestere nem lehet idegen e brutális távozástól... Kapcsolják hozzá ezt a halált ahhoz a sok más halálhoz, amely a névtelenség közönyében ugyanilyen erőszakos.

„Mindazoknak, akik a Notre-Dame d’Afrique templomban Paul-Hélène nővér és Henri testvér temetésén részt vettek, mélyen lelkébe vésődött a szertartásból áradó rendkívüli béke és közösség. A Mennybemenetel ünnepe, amely e napra esett,

mindnyájunkat éppoly messzire magával ragadott, mint Jézust, a láthatatlanon ütött nyitott résen át, s ugyanakkor visszavezetett minket e nép és ez ország mindennapjaiba, melyről tudtuk, hogy továbbra is lépten-nyomon megtaláljuk benne e nővér és e testvér tanúságtételét. A »vértanúság« kifejezés egyetlen egyszer sem hangzott el. Nem találtuk volna helyénvalónak. Egyiküknek sem volt szüksége arra, hogy ezt mindenkire vitathatatlanul ráerőltesse. Üzenetük szerénységhez, kicsinységhez kapcsolódott: Mária Mennybeviteléről nevezett kis nővér, Mária kis testvére... Ami velük történt, ez az erőszakos halál, egy világító oszlopokkal jelzett folyamatba íródott bele. Akik meggyilkolásukat követelték, halálukat nem sajátíthatták ki. Valaki Másé az, mint minden más, és már hosszú ideje. »Ez benne van a pakliban — mondta nevetve Henri — s akkor következik be, amikor Ő akarja. De ez nem fogja megakadályozni azt, hogy éljünk.«

Egy testvért, egy nővért munkájuk helyén öltek meg, mindennapi életük közben, a »munkaruhájukban«, a városnegyed fiataljai között. E fiatalok is ugyanolyan esélyekkel szerettek volna élni, mint mások, akik szerencsésebbek voltak; szerettek volna közel kerülni a kultúrához és értelmi, emberi képességeik kibontakoztatásához. Henri még a legnehezebb körülmények között is a maga munkáját végezte. Iskolaigazgatóból egy algériai középiskola egyszerű tanára lett, újra és újra képes volt megtalálni annak módját, hogy az adott helyen gyakorolja saját nevelő kongregációjának karizmáját, Mária iskolájában. A könyvtárban nagyon fontosnak tartotta azt, hogy jó legyen a légkör; hogy csend, munka, a kölcsönös tisztelet és a bizalom alkossa e légkört; hozzájárult ehhez a környezet szépsége, egy gondosan felújított épület. »Ezeket a fiatalokat, mondta, mindenütt erőszak veszi körül, az utcán is, otthon is. Fontos, hogy itt megtapasztalják azt a lehetséges békét, amit bensőjükben hordoznak.«

Paul-Hélène és Henri tehát a maguk helyén voltak. Kiszolgáltatta, ellenállás nélkül. Tudták, hogy sebezhetőek. Ismerték a félelmet. Mindezzel csak azt bizonyították, hogy a félelmet keresztül lehet szelni, tehát le lehet győzni azt, ha a másik iránti készség sürgetőbb. Olyan gyorsan ment minden. Egyetlen golyó egyiknek is, másiknak is. A testvért az arcában érte. A gyilkos felé nyújtott kezét a melléhez kapta, majd leroskadt; ezzel fejezte be a befogadásnak az itt szokásban lévő gesztusát (mellyel jobban kifejezzük azt, hogy szívből jön). A nővért hátulról támadták meg, a tarkóján. Látta, ahogy a testvér összerogyott. A csodálkozás gesztusával emelte föl karját; ezt már úgy megszoktuk nála. Csodálkozva halt

meg, mint a gyermekek. Biztos, hogy ez erőszakos halál, s mégis látszólag oly természetes: »Olyanok voltak, mintha aludnának«, mondja az egyik tanú. Semmi nyoma a szenvedésnek, sem a félelemnek. »Minden találkozásban Istennel találkozunk«, mondta Henri, s hozzátette: »Azt kérem tőle, hogy minél kevesebbet hagyjak ki!« Ezt az utolsó találkozást »nem hagyta ki«, örökségül hagyva ránk, hogy bármédig folytassuk, a saját magának adott utasítás szerint — ezzel tudott ő szembenézni a körülöttünk lévő zűrzavarral —: »Mindennapi kapcsolatainkban, nyíltan álljunk a szeretet, a megbocsátást, a közösség pártjára, szemben a gyűlölettel, a bosszúállással, az erőszakkal.« (H 511–512.)³

Az én életem sem ér többet, mint bármely másik. Kevesebbet sem. Mindenesetre nincs meg benne a gyermekkor ártatlansága. Eleget éltem ahhoz, hogy cinkosnak tekintsem magam abban a rosszban, amely — sajnos — diadalmaskodni látszik a világban, és még annak gonoszságában is, aki vakon lesújt rám.

1989 Karácsonyán (Jn 1,1–18).

„KARÁCSONY... máris elmúlik... Itt vagyunk hát, előre vetítve az időben, kívül az időn; valami egyedülálló sors ez, ami túlnő rajtunk. Úgy gondoltuk, hogy ő is olyan, mint mi...

A gyermek elillan előlünk — félbehagyottan — titkon? Keressük a gyermeket...

Azt hisszük, hogy ismerjük a gyermeket. Ott van mögöttünk; az, akik mi magunk voltunk. Hátul keressük, visszafelé, egy kicsit még belül. Keressük minden gyermekben: ideiglenes..., törekeny..., elhanyagolható (zavaró)..., a felnőtt felé fordul...” (H 289.)

1994 Nagypéntek homíliája: „Az ártatlanság vértanúja”.

„Nem fojtották meg. Nem. Isten nem engedte, hogy a vadállat megfojtsa gerlicéjét (Zsolt 73). Megkínózták, ez biztos, és lassú kereszthalála iszonyú gyötrelmekkel járt... de vajon meg kell-e említenünk itt a kegyetlenség egyéb kifinomult formáit, amit a vadállattá vált ember képes volt kitalálni a hozzá hasonlóval szemben, még a Kálvária előtt, s azóta is, és most is, egészen közel hozzánk? Lehet, hogy Krisztus szenvedését viszonylagossá kell majd tennünk, ami azonban hitünk számára mégis valami lényegbe vágó mondanivalót hordoz?

Ezek a szenvedések bizonyára azért szólnak hozzánk oly erőteljesen, mert egy olyan tanúságtételt, »vértanúságot« fejtünk meg benne, amelyre szükségünk van. »A szeretet vértanúja«, mondták tegnap. De vajon nem tudott volna más kifejezési formát találni a szeretet, talán ennél is jobbat, anélkül, hogy elhagyja a Paradicsom gyönyöreit? Ezt ő szeretetből visszautasít-

totta, erőszakot téve így az emberen. Jézus Kín-szenvedésében az erőszakmentesség »vértanúságát« kell felismernünk: egy puszta kezű, sőt átszegezett kezű Isten megtorlását.

Valójában csak az erőszakmentes, aki nem tett erőszakot sem az égen, sem a földön. Arra hívnak meg itt most minket, hogy az erőszakot szenvedett emberségnek e holtteste előtt, akit erőszakos emberek öltek meg, egy másik tanúságtételt ünnepeljünk, amelyre mindegyikünknek szüksége van ahhoz, hogy megszabaduljon attól az erőszakkal szövődött alattomos cinkosságtól, ami ott van bennünk: az ÁRTATLANSÁG vértanúságát.

(...) Itt vagyunk hát ez előtt az »áldozat előtt, aki semmi rosszat nem tett«, hogy befogadjuk tanúságát, vértanúságát, és fölfedezzük e vértanúnak azt az egyedülálló és magával ragadó sűrűségét, ami az ártatlanságé. Csak a szeretet hittel érdemlő: ez a címe Urs von Balthasar egyik szép könyvének. Talán még ennél is mélyebbre hatolhatunk: egyedül az ártatlanság hittel érdemlő. Ez a mindenek feletti méltóság szemünk előtt tárta fel magát, itt, a kereszten. Ahhoz, hogy ezt az ártatlanságot megvalljuk és hirdessük, elég lenne azt tudnunk, hogy ebben nem osztozunk vele. De vajon eléggé meg vagyok én győződve arról, hogy »mindebben« én is cinkos vagyok? Mi, szegény összezavarodott emberek itt a kereszten, Pilátushoz hasonlóan szintén azt valljuk, hogy nem vagyunk vétkesek! Talán egyedül hagyjuk őt ott; fogadja csak el, hogy őt is a »vétkesek közé számítják«? Nagyon is jól magamra ismerem én ebben a paradoxonban, amiről épp ma reggel szolt barátunk, Mohamed imája: »Isten, figyelj ránk! Hallgass meg minket! Bocsság meg nekünk! Semmi rosszat sem tettünk!«

A kálvárián az egyik gonosztevő nyitja fel szememet: *Mi jogosan szenvedünk. De ez itt semmi rosszat sem cselekedett!* Júdás pedig még akkor is apostol, mikor így tanúskodik: *Vétkeztem, elárultam az igaz vért.* Súlyosabb bünt viselnek azok, akik erre azt felelik: »Mi közünk hozzá? A te dolgod!«

Ez előtt az Ártatlan előtt lehetetlen megmaradni abban a reflexben, mely csupán saját hibáit tartja számon, amint azt a Korán soraiban olvashatjuk: És ha hazugsággal vádolnak téged, akkor mondd: »Az én cselekedetem rám tartozik, a ti cselekedeteitek pedig rátok tartoznak. Nem tartoztok felelősséggel azért, amit én cselekszem, és én sem tartozom felelősséggel azért, amit ti cselekszettek« (Korán 10.41 szúra). Jób minden talpalatnyi helyen védekezett: *Mindhalálig nem tágitok attól, hogy ártatlan vagyok* (Jb 27,5). Neki meg kell majd tennie a megterésnek azt az útját, mely egyedül képes arra, hogy a hallgatásig vezesse el őt, és akkor végül száját a porba teszi, mint Illés próféta: *Vedd el életem, mert én sem vagyok jobb atyáimmál!*

Igen, Ő itt elmondhatta volna: *Nincs bennem sem bűn, sem gonoszság, Uram!* (Zsolt 58). S ő mégsem vallotta soha »ártatlannak« magát. Nem mosta kezeit. Sőt, Szent Pál ezt mondta róla: BÜNNÉ lett értünk! Csupán annyit kérdezett: Közületek ki vádolhat engem bűnnel? Az ártatlanság nem vádol. Mikor pedig, a mi igazságtalanságunk és a mi hitványságunk által, minden beteljesedett rajta, ő »ártatlannak« mondott minket: *Atyám! Bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.* A mindent megbocsátó ártatlanság.

Ekkor hasad ketté a menny: az ember ártatlansága és Istené együttesen törhet ki: »Ebben az ártatlanságban, ebben az örök gyermekségben lakozik Isten Misztériuma, mely Jézus Krisztusban nyilatkoztatja ki magát — mondta Maurice Zundel —, (...) s ez az Isten szabad önmagától, ez az Isten, aki soha nem sajátmagára néz, aki nem tetszeleg magában, ez az Isten, aki nem létezik másként, mint önmagát odaajándékozva... miféle világ Teremtője lehetne ő, hacsak nem egy szabad világé, a Létezésének legvégső rostjaiig szabad világé?«

Valójában, a teremtés ebben az isteni ártatlanságban nyerheti vissza saját helyét, ami eredeti anyaméhe. Arabul az ártatlan szó gyökere (BaRioun) ezt jelenti: TEREMTENI, héberül, a semmiből húzni elő. Második jelentése pedig: gyógyítani, kiragadni a rosszból, az abszurdból. Arról tanúskodik ez, hogy az elveszített ártatlanságot vissza lehet szerezni; nem törték azt össze teljesen. Valahol ott volt, mintegy mindegyikünk gyökerénél. Erről Jézus tanúskodik nekünk: *Ecce homo!* Pilátus pedig, aki ezt »ártatlanul« mondja ki, ekkor rámutat kezdeti és végső ártatlanságunkra, melynek íme, itt a »mártírja«, a tanúja. A kereszt lábánál ott van ez az ártatlanság, mintegy önmagára várakozva. Van neve és arca: MÁRIA, az új Éva. Ő kész arra, hogy újra szüljön minket, MINDEGYIKÜNKET: *Íme a te anyád!* Benne lakozik fényem, kegyelemmel teljes...“ (H 422–424.)

Szeretném, hogy amikor elérkezik az idő, legyen egy tiszta pillanatom, amelyben könyöröghetek Isten bocsánatáért és testvéreimért az emberiségben, s közben teljes szívemből megbocsássak annak, aki lesújt rám. Nem tudnék ilyen halált kívánni; fontosnak tartom, hogy ezt kijelentsem. Valójában nem látom, hogy is örülhetnék annak, hogy egy egész népet, amelyet anynyira szeretek, minden megkülönböztetés nélkül vádoljanak meggyilkolással.

Túl nagy ár lenne, ha egy algériainak tulajdonítanák azt, amit — talán — a „vértanúság kegyelmének“ neveznek; egy algériainak, bárki legyen is az, különösen akkor, ha ő azt mondja, hogy az általa iszlámnak vélt hit iránti hűségből cselekszik. Ismerem azt a megvetést, ami az általánosságban tekintett al-

gériaiakat övezi. Ismerem az iszlámról való karikatúrákat is, melyekre egy bizonyos iszlámizmus bátorít fel. Túl könnyű jó lelkiismeretet szerezni magunknak, ha ezt a vallásos utat annak szélsőséges képviselőivel azonosítjuk. Algéria és az iszlám számomra egészen mást jelent: ez egy test, és egy lélek. Azt hiszem, épp eleget beszéltem arról, hogy mit is nyújtott nekem. Gyakran fedeztem fel benne az Evangélium vezérfonalát, amelyet édesanyám ölében tanultam meg, aki számomra a legelső egyház volt; épp itt, Algériában, s már akkor és ott is, a muzulmán hívők iránti nagy tisztelettel együtt.

Közösségünk mint olyan... *hic et nunc* — 1995. február 4-i káptalan.

„Többségi akaratként jutott tehát kifejezésre köztünk ahhoz az állandó MAGHOZ való közösségi odatartozás, mely püspökeink előtt az egyháznak azon kívánságát szeretné kifejezni, hogy ebben az országban maradjunk, és osztozzunk annak a népnek szenvedésében, mely az övé; születése, örökbe fogadása, vagy néhány esetben a Kereszttség kegyelme által. Nem egy öngyilkos vágy ez, még ha ezáltal jobban ki is vagyunk téve azoknak a mostani veszélyeknek, melyek között ott van egy erőszakos halálé is, ez nem vitás... Amikor erről beszélünk, ne felejtjük el, hogy milyen árat fizetett Jézus a lator, vagy a százados azonnali megtéréséért, ami távolabbi, de éppen olyan közvetlen ár a mienkért. Jézus esetében nem volt szó öngyilkosságról. Bár azt választotta, hogy önként adja oda az életét, nem saját kezével adta magát halálra. Ráadásul nálunk is, mint ahogy nála is, az ENGEDELMESSÉG útja volt ez, melyben az Atyától fogadta el a kelyhet. Senki, még maga a Fiú sem vállalkozhat arra, hogy a szeretetnek ebbe az örületébe egyedül lépjen be. A Szentháromság közösségének egyetértése kell. Nekünk, egyenként mindegyikünknek, ugyanígy szükségünk van a közösség egyetértésére. A közösségnek, mint olyannak pedig, ezen felül a Rend és/vagy a helyi egyház újabb hívása szükséges. Ebből fakad tehát a püspökünkkel a kezdetektől folytatott párbeszéd fontossága. Komoly súllyal kell fogadnunk azt, amit ő a presbitérium összejövetelén nemrégiben mondott: »Micsoda öröm lenne számunkra, és mily nagy ígélet az algériai társadalomban élő egyházunk jövőjére vonatkozóan, ha ezt a krízist barátainkkal együtt élhetnénk át, azután pedig velük együtt építközhetnénk újra, egy új törvényességgel létrejövő közös munkában...« (Ch 426–427.)

„A püspök utalása a szomszédainkra nagyon találó: nem lehetünk egy AJÁNDÉK jele, ha ők nincsenek ott, hogy elfogadják azt, hogy vágyódnának rá. Sőt... még azt sem mondhatjuk magunkról, hogy mi valamiképpen Jézust nyújtjuk nekik, anélkül, hogy valamiképpen mi is tőlük kapnánk

Jézust. Ez is a Megtestesülés körülményeihez tartozik. Kölcsönösen egymásra vagyunk utalva. Jézust sokan nem fogadták be... De azoknak, akik befogadták őt, megadta, hogy hozzá hasonlókká legyenek, nemcsak keresztények, hanem sokkal többek ennél, Isten gyermekei. Kiemelném azt is, hogy amikor jelenlegi környezetünkről beszélünk, ami része annak a jelnek, akik mi magunk vagyunk, püspökünk többé-kevésbé tudatosan azt érinti, ami számunkra szinte kézenfekvő: jelenleg nem lenne könnyű, sőt lehetetlen lenne elképzelnünk, hogy máshol lehetnénk ez a jel, mint itt. Ha ahhoz, hogy Algériában maradassunk, egy másik közegbe lépünk át — mondván, hogy az biztonságosabb, vagy bármi más okból —, szerintem kockázatos útra lépünk. Nemcsak azért, mert nem igazán látom, hova is mehetnénk jelenleg ebben az országban, ahol »nem vagyunk veszélyben«, hanem azért is, mert a mi oly megkínzott kis egyházunkban való megmaradás adta vigasztalásnak az lenne az ára, hogy mindez értelmét veszti, amennyiben az a környezet már nem lenne olyan fogékony rá, mint amilyen az itteni. Kissé olyan lenne ez, mint amikor egy sebes folyó halait akváriumba zárják. Nyilván elgondolható, hogy ez a köztösvet ott is létrejönne az új szomszédokkal, napról-napra... ha azonban a bizalom és az élet testvéri megosztásának minimális feltételei nem biztosítottak, ezzel azt kockáztatnánk, hogy a beültetett szövet kilökődik. Igaz, azért is tudjuk olyan nehezen elképzelni, hogy is valósulhatna meg mindez, mert a mai napon még közösen gondolkodunk, mert még nem tartunk ott — és ezt éppen környezetünk mondja nekünk.” (Ch 427–428; 1995. február 7.)

1995. december 10. Ádvent 2. vasárnapja: „Te vagy az a Más, akire várunk!”

„Ez az egész ádventi időre szóló téma, azt hiszem, segíthet nekünk abban, hogy helyesen magyarázzuk a mai olvasmányokat (Iz 11,1–10; Róm 15,4–9; Mt 3,1–12). Az egész Szentírást végigkíséri a „várva várt Más” gondolata. Vízjelként íródik bele mindegyikünk életének fonalába, amelyre egymást követő találkozások nyomják rá bélyegüket.

A más, az egészen más, felkínálja magát nekünk, mint az emberi kaland lehetséges társa, mint vonzó barát, mint az a testvér, akinek hiányát éreztük, s aki képes velünk megosztani életutunk kenyerét és sóját.

A más, az egészen más, úgy is megjelenik, mint idegen, akinek hasonlósága gyakran megtévesztőnek bizonyul, a csábító, aki minket „másnak” lát, mint ő, súlyosan meghamisítva ezzel minket; sőt olykor mint ellenség, aki kész erősen megszorogtatni minket.

Így tehát ott, ahol nincs meg a mindenki iránti kölcsönösen tisztelet, az önazonosság konfliktusa fenyeget, azzal a kockázattal, hogy eltorzítják azt, aki más, vagy engedjük bekebelezni magunkat, összetörjük a másikat, vagy minket törnek össze. Farkasból gyorsan báránnyá változunk, és ugyanaz fordítva is könnyen lehetséges!

Mégis, a teremtett világ kimondhatatlan gazdagságában, mint ahogy maguknak az embereknek sokfélesége által is, Isten jól előkészített minket arra, hogy be tudjuk fogadni a különbözőséget. Ez minden szeretet megkerülhetetlen eleme. Még inkább így van ez akkor, amikor ez a szeretet annak képerre fejeződik ki és valósul meg, Akiből árad. A Háromságban Egy Isten kimeríthetetlenül mély misztériumból, melyben a Szentlélek szüntelenül különbözőséget teremt, először az Atya és a Fiú között, majd az embertársak között, közülünk egyik s másik között.

Tavaly, Odette nővérünk tanúságtételében, melyben elmondta, hogy választásának milyen személyes okai vannak arra, hogy a politikai viharok, és a belőle fakadó erőszak ellenére Algériában maradjon, határozottan ezt mondta: »Ha itt maradunk, ezzel a KÜLÖNBÖZŐSÉGHEZ való alapvető emberi jogunkat fejezzük ki (az algériaiak által elismert joggal együtt, hogy egymás között megéljék a maguk különbözőségét).« Azok, akik Odette-et kivégezték, s oly sokan mások, minden »különbözőséget« el akartak tüntetni. Nekünk azonban továbbra is ki kell fejeznünk azt, hogy ez a *különbözőséghez való jog* mindenki számára jó hírt jelent. Ebben áll a mi »Evangéliumunk«...” (H 480–481.)

Halálom nyilvánvalóan látszólag igazat ad majd azoknak, akik túl gyorsan tekintettek engem naivnak, vagy idealistának... De nekik tudniuk kell, hogy legelvenebb kíváncsiságom végre szabaddá vált. Akkor, ha úgy tetszik Istennek, tekintetem elmélyedhet az Atya tekintetében, s vele együtt szemlélhetem iszlám gyermekeit, úgy, amint ő látja...

Ebbe a köszönetbe természetesen titeket is belefoglallak, tegnapi és mai barátaim, (...) akiket százszorososan megkaptam, ahogyan azt ígérték!

S téged is, utolsó órám barátja, aki nem tudod majd, mit cselekszel. Igen, érted is köszönetet mondok, és „istenhozzádot”, amikor szemtől szembe állok veled. Adassék meg nekünk, hogy majd újra megtaláljuk egymást, boldog latorként a paradicsomban, ha úgy tetszik Istennek, mindkettőnk Atyjának.

Amen! Incha Allah.

1986 májusától P. Christian, több mint egy éven át a megtérés témáját mélyítette el, járta körül testvéreivel a közösségi káptalanokon. 1986. december elseje volt Charles de Foucauld halálának 70. évfordulója. Azokban a hetekben Charles

testvér megtérése volt a káptalani tanítások témája. P. Christian saját lelki végrendeletének dátumozása talán nem a véletlen játéka: 1993. december 1-én kezdte írni. Az itt olvasható gondolatai halála előtt tíz évvel foglalkoztatták őt...

„Charles Foucauld testvérnek ebbe az egész életére kiterjedő, folyamatos megtérésében egy zavarba ejtő jelenség tanúi lehetünk, látszólag ellentétes irányba vezető fejlődés az, ahogy az Iszlámra tekint. Kezdetben azt mondja, hogy számára hihetetlenek az Evangéliumban leírt csodák, s olyanra is emlékszik, hogy a Korán részleteit akarta imájába keverni... Nyolc évvel később ő maga nevezi a muzulmánokat »barbároknek, a tévedés és a bűn szolgáinak«. Az Iszlámnak e világába merülve, mely egykor magával ragadta őt, az az érzésünk, hogy valami erős jellel kívánja megkülönböztetni magát tőlük. Beni Abbès-ből, 1903-ban ezt a megállapítást teszi: »az ő vallásuk azt írja elő, hogy gyilkoljanak, a mienk azt hogy SZERESSÜNK«. Tamanrassetben, a tuaregekkel való kapcsolatai során mindez kicsit megnyugszik benne. Ez idő tájt teszi fel a kérdést magának (s ezzel mi is, a mai napig így vagyunk!): »Apostolok legyünk? Miféle eszközökkel? Jósággal, gyöngédséggel, testvéri szeretettel, az erény példájával, alázattal és szelídséggel, melyek mindig oly vonzóak és keresztény vonások... s főleg azzal, hogy minden emberben testvért lássunk, Isten gyermekét, akit Jézus vére megváltott.« Figyelemreméltó az az írása, mely egy tuareg asszonyhoz, Tarichat-hoz intézett levél tervezete, aki 1881-ben, a vérengzések idején sebesülteket mentett meg és szállásolt el: »Csodálattal tekintek arra, és hálát adok Istennek, hogy ön ilyen szépen gyakorolta a felebaráti szeretetet. Azért írok önnek, hogy elmondjam, keresztény férfiak és nők százezrei, olyanok, akik lemondtak a házasságról és a földi javakról, hogy életüket az imádságnak szenteljék, Isten Igéjéről elmélkedjenek, és gyakorolják az irgalmasságot, mindazok a szerzetesek és szerzetesnők, akik hallanak önről, Istent áldják és dicsőítik az ön erényeiért, és kérik őt, hogy árássa el önt kegyelmeivel, míg e világban él, és majd a mennyben töltse el dicsőségével... Azért is írunk önnek, hogy kérjük, állhatatosan IMÁDKOZZON értünk, és minden emberért, kérje Istent, hogy mindnyájan egész lelkünkkel szeressük őt, és engedelmessédjünk neki. Neki legyen dicsőség és áldás, most és mindörökké.« (Ch 58; 1986. november 14; *Az Iszlám jövője?*)

1986. december 1.: Charles de Foucauld halálának 70. éves évfordulója.

»Gondolj arra, hogy erőszakos halállal kell meghalnod, és fájdalmasan megölned... s vágyakozz arra, hogy ez ma legyen« (1897).

Valódi lelki rokonság van a VÁRAKOZÁS és a MEGTÉRÉS között. Ez utóbbi a várákozásban élő embert ragadja meg: »Nem keresnél, ha már meg nem találtál volna.« A megtérés lehet vilámcsapás szerű, mely a várákózást betölti, és látszólag meg is szünteti. De ez csak előíz, és a várákózás visszatér, egy erősebb SZERETET nevében, arra, aki felé igyekszünk. AD-VENTUS és CON-VERSION, e két mozzanat ugyanazt a dinamizmust hordozza, egyetlen irányulást: FELÉ fordulunk, mint ahogy az Énekek énekének menyasszonya és vőlegénye, egymás felé fordul. A megtérés a jövőt fürkészi, mivel ez a felénk forduló Istennek adott válasz. Melyek mostani adventi várákózásunk és megtérésünk vonásai:

— CSEND... Várákózás egy Szóra, egy még ki nem mondott Igére, aki ott dobog szívünkben, mint Mária méhében, Aki felé forduló fület kíván.

— KÉSZSÉG... a FIAT készsége, első, és soha vissza nem vont, az éberség szimbóluma, az éber várákózásé, és a szív odafordulásáé, mely figyelmessé tesz a másakra, az eseményre, és megadja, hogy felismerjük benne Isten titkos szőlítését.

— TÜRELEM, KITARTÁS... hosszú várákózás, mely az időt az Örökkévaló szolgálatába állítja... a fejlődés várákózása — kilenc hónapon át — Isten Népe hosszú várákózásának szimbóluma, a türelem ideje, mely szükséges ahhoz, hogy megtanuljunk reménykedni. »Aki meg akar maradni, annak tűrnie kell.« (R. Rolland)¹ (Ch 58–59.)

MURAKÖZY NÓRA

¹Testament Spirituel. Christian de Chergé „Lelki Végrendelete” (a szövegben a dőlt betűvel szedett szakaszok).

²Dieu pour tout jour — Chapitres de Père Chergé à la communauté de Tibhirine (1986–1996). Les Cahiers de Tibhirine 1. Abbaye Notre-Dame d’Aigebelle, 26230 Montjoyer, France (a továbbiakban: Ch és oldalszám).

³L’autre que nous attendons — Homélie de Père Chergé (1970–1996). Les Cahiers de Tibhirine 2. Abbaye Notre-Dame d’Aigebelle, 26230 Montjoyer, France (a továbbiakban: H és oldalszám).